

Kleurkeur 2021

Add-on op de Groenkeur beoordelingsrichtlijn Groenvoorziening 2016

Geldig per 1 januari 2021

© 2021, Stichting Groenkeur

Stichting Groenkeur is eigenaar van dit conformiteit beoordelend schema en heeft het recht van publicatie. De ISO normen zijn door NEN onder licentie verstrekt aan Groenkeur. Het auteursrecht van de in de Groenkeur-beoordelingsrichtlijnen opgenomen ISO9001:2015-normen berust bij het Nederlands Normalisatie-instituut. Het is de ontvanger/eindgebruiker van de Groenkeur-beoordelingsrichtlijnen niet toegestaan de in deze beoordelingsrichtlijnen opgenomen ISO9001:2015-normen, zowel tijdens de overeenkomst met Stichting Groenkeur als na beëindiging ervan, te kopiëren, te openbaren of aan derden toestemming te geven tot het kopiëren of openbaarmaking ervan in publicaties.

Kleurkeur 2021

© 2021, Stichting Groenkeur

Stichting Groenkeur is eigenaar van dit conformiteit beoordelend schema en heeft het recht van publicatie. De ISO normen zijn door NEN onder licentie verstrekt aan Groenkeur.

Het auteursrecht van de in de Groenkeur-beoordelingsrichtlijnen opgenomen ISO9001:2015-normen berust bij het Nederlands Normalisatie-instituut. Het is de ontvanger/eindgebruiker van de Groenkeur-beoordelingsrichtlijnen niet toegestaan de in deze beoordelingsrichtlijnen opgenomen ISO9001:2015-normen, zowel tijdens de overeenkomst met Groenkeur als na beëindiging ervan, te kopiëren, te openbaren of aan derden toestemming te geven tot het kopiëren of openbaarmaking ervan in publicaties.

Voorwoord

Kleurkeur 2021 bevat normen voor het kwaliteitsmanagementsysteem van bedrijven die gespecialiseerd zijn in het ecologisch beheren van bermen en groenstroken met als doel het in stand houden of verbeteren van de natuurkwaliteit van inheemse flora en fauna in kruidachtige vegetaties.

Kleurkeur 2021 is opgezet als add-on op de Groenkeur beoordelingsrichtlijn Groenvoorziening 2016. Dit betekent dat tevens alle onderdelen uit de beoordelingsrichtlijn Groenvoorziening 2016 van kracht zijn die betrekking hebben op het toepassingsgebied. Bedrijven die in aanmerking willen komen voor een Kleurkeur 2021 certificaat moeten beschikken over een geldig certificaat Groenvoorziening 2016. Het ISO 9001 maakt hier een integraal onderdeel van uit.

Als uitgangspunt voor het ecologisch beheer van bermen en groenstroken geldt gefaseerd maaien, afvoeren van maaisel, niet klepelen en flexibel aanpassen van moment van uitvoering. Hiertoe stelt de Kleurkeur-deelnemer een beheerplan op voor de looptijd van de opdracht, waarin onder andere de te gebruiken beheermethode en het te gebruiken materieel is opgenomen. Kleurkeur bestaat verder uit monitoring van de aanwezige flora en fauna en uit vakbekwaamheidseisen aan de medewerkers die het maaiwerk uitvoeren en erop toezien.

Kleurkeur 2021 is ontwikkeld door Stichting Groenkeur en De Vlinderstichting en is op 1 december definitief vastgesteld door het College van Deskundigen van Groenkeur. Kleurkeur 2021 is geldig vanaf 1 januari 2021.

Belangrijkste wijzigingen ten opzichte van Kleurkeur 2019

- a. de inleiding bevat de werkwijze van certificeren en de eisen aan het certificaat en het voeren van het beeldmerk;
- b. tijdens het jaarlijkse opstartmoment hoeft instructie door de ecooloog niet langer in de berm plaats te vinden;
- c. aan kennisdeling kan ook worden voldaan door het bijwonen van een kennisbijeenkomst ecologisch bermbeheer of een toolboxmeeting biodiversiteit;
- d. de minimale maaihoogte dient tussen de 5 en 15 cm boven maaiveld te liggen (was minimaal 5 cm);
- e. de wiellast van machines in Kleurkeur bermen mag maximaal 5 ton bedragen (dat betekent een maximale aslast van 10 ton) (nieuwe eis);
- f. gebruik van XenTari en nematoden bij de bestrijding van de eikenprocessierups is alleen in uitzonderingssituaties toegestaan (nieuwe eis);
- g. bij gefaseerd maaien geldt dat overstaande delen vegetatie binnen één aansluitende berm of groenstrook maximaal 500 meter uit elkaar mogen liggen (was 1 km);
- h. bij sinusmaaien mag na maaien van de binnenzijde van het sinuspad maximaal 60% van het oppervlak van de vegetatie zijn gemaaid (was 70%);
- i. de invulling van de monitoring is opgenomen in hoofdstuk 8 (was een hoofdstuk 9).

Overgangsregeling

Er zijn inmiddels enkele voorlopige certificaten uitgegeven op Kleurkeur 2019. De geldigheid van deze certificaten wordt met maximaal één jaar verlengd. Verder blijft de geldigheidsperiode van de uitgegeven certificaten Kleurkeur basis en gevorderde gehandhaafd.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
0 Inleiding	6
1 Onderwerp en toepassingsgebied	8
2 Normatieve verwijzingen	8
3 Termen en definities	8
4 Context van de organisatie	10
4.1 Inzicht in de organisatie en haar context	10
4.2 Inzicht in de behoeften en verwachtingen van belanghebbenden	10
4.3 Het toepassingsgebied van het kwaliteitsmanagementsysteem vaststellen	10
4.4 Kwaliteitsmanagementsysteem en de processen ervan	10
5 Leiderschap	11
5.2.1 Het kwaliteitsbeleid vaststellen	11
6 Planning	11
6.2 Kwaliteitsdoelstellingen en de planning om ze te bereiken	11
7 Ondersteuning	11
7.1 Middelen	11
7.1.2 Personeel	11
7.1.3 Infrastructuur	11
7.1.6 Kennis binnen de organisatie	11
7.2 Competentie.....	12
8 Uitvoering	13
8.1 Operationele planning en beheersing.....	13

8.2.2 Het vaststellen van de eisen voor producten en diensten	13
8.2.3 Beoordeling van de eisen voor producten en diensten.....	14
Beheerplan	14
Lokale doelstellingen.....	15
Ecologische gegevens	15
Afstemming	15
Beheermethode.....	15
Tijdstip van uitvoering.....	16
Bodem	17
Gewasbeschermingsmiddelen	17
Bemesting	18
Slootmaaisel en bagger	18
Inzaaien van bermen.....	18
Monitoring.....	18
9 Evaluatie van de prestaties	20
9.1 Monitoren, meten, analyseren en evalueren	20
9.2 Interne audit.....	20
9.3 Directiebeoordeling	20
10 Verbetering.....	20

0 Inleiding

Kleurkeur 2021 (hierna te noemen Kleurkeur) bevat eisen voor het ecologisch beheer van bermen en groenstroken gericht op het in stand houden of verbeteren van de natuurkwaliteit van inheemse flora en fauna in kruidachtige vegetaties.

Als uitgangspunt voor het ecologisch beheer van bermen en groenstroken geldt gefaseerd maaien, afvoeren van maaisel, niet klepelen en flexibel aanpassen van moment van uitvoering. Hiertoe stelt de Kleurkeur-deelnemer een beheerplan op voor de looptijd van de opdracht, waarin onder andere de te gebruiken beheermethode en het te gebruiken materieel is opgenomen. Kleurkeur bestaat verder uit monitoring van de aanwezige flora en fauna en uit vakbekwaamheidseisen aan de medewerkers die het maaiwerk uitvoeren en erop toezien.

Kleurkeur omvat daarnaast alle onderdelen uit de beoordelingsrichtlijn Groenvoorziening 2016 die van kracht zijn of kunnen zijn voor de uitwerking van het toepassingsgebied. Deze eisen worden voor de overzichtelijkheid en wegens licenties die rusten op de ISO9001 als bekend verondersteld en hier verder niet vermeld. Kleurkeur volgt de hoofdstuk- en paragraafindeling van de beoordelingsrichtlijn Groenvoorziening 2016. Paragrafen uit deze beoordelingsrichtlijn zonder aanvullende Keurkeureisen komen niet terug in dit document.

Een onafhankelijke certificatie-instelling toetst aan de hand van alle gestelde Kleurkeur eisen, inclusief bijbehorende verwijzingen en bijlagen, of een bedrijf voldoet aan de eisen. Wanneer na deze toetsing blijkt dat het kwaliteitsmanagementsysteem van het bedrijf voldoet aan de eisen, ontvangt het bedrijf een add-on Kleurkeur certificaat van de certificatie-instelling. De toetsing van het voldoen aan de eisen gebeurt op basis van de norm voor conformiteitsbeoordeling ISO/IEC 17021: <vigerende versie>.

Het Kleurkeur certificaat kan worden behaald door bedrijven die over een geldig certificaat Groenkeur BRL Groenvoorziening beschikken en die minimaal één project hebben uitgevoerd waarop de Kleurkeureisen kunnen worden getoetst. De geldigheid van het Kleurkeur certificaat is gekoppeld aan de geldigheid van het certificaat Groenkeur BRL Groenvoorziening. Projecten kunnen onaangekondigd worden gecontroleerd.

Na inschrijving bij Groenkeur mag een gecertificeerd bedrijf zich Kleurkeur-deelnemer noemen.

	<p>Het certificaat moet de volgende onderdelen vermelden:</p> <p>Het kwaliteitsmanagementsysteem van</p> <p>Naam bedrijf</p> <p>voldoet aan Kleurkeur 2021</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het toepassingsgebied van de dienstverlening; 2. Adresgegevens van bedrijf en eventuele bijbehorende vestigingen met adresgegevens; 3. Ingangsdatum; 4. Einddatum van de geldigheid (vervaldatum); 5. Uniek nummer van de certificatie-instelling; 6. Vermelding uit hoeveel pagina's het certificaat bestaat. <p>Dit certificaat is een aanvulling op het toepassingsgebied zoals vermeld op het certificaat Groenkeur BRL Groenvoorziening, met nummer.</p> <p>De certificatie-instelling is verplicht het beeldmerk van Kleurkeur en Groenkeur op het certificaat te vermelden.</p> <p>Voor het gebruik van het Kleurkeur beeldmerk gelden dezelfde eisen als voor het gebruik van het Groenkeur beeldmerk zoals opgenomen in het Reglement beeldmerk & logo's Groenkeur.</p>
	<p>Voor de certificatie van Kleurkeur gelden dezelfde eisen als voor certificatie Groenkeur zoals geregeld in het Groenkeur Reglement certificatie bedrijven.</p> <p>Klachten over de inhoud van Kleurkeur 2021 of bijbehorende reglementen kunnen worden ingediend bij Groenkeur, volgens het Groenkeur Reglement Bezwaar en klachten.</p>

1	Onderwerp en toepassingsgebied
	Kleurkeur specificeert de eisen voor een kwaliteitsmanagementsysteem van een Kleurkeur-deelnemer met als uiteindelijk doel de klanttevredenheid op het thema ecologisch bermbeheer te verhogen.
2	Normatieve verwijzingen
	Geen aanvullingen vanuit Kleurkeur
3	Termen en definities
	<ul style="list-style-type: none"> • Bebakeningsstrook: strook in begroeide berm, direct grenzend aan de verharding welke intensiever wordt onderhouden ten einde te zorgen voor een goede afvoer van water van het wegdek en een goed zicht op bebordingen en bewegwijzering (IMBOR/CROW). • Berm: Een horizontale of licht hellende strook grond langs de aardebaan van een weg, spoordijk, kanaalkant, sloot of dijk, bedoeld voor het onderhoud en de instandhouding van de weg (CROW). • Gewasbeschermingsmiddelen: Verordening Gewasbescherming 1107/2009 hanteert als definitie 'middelen in de vorm waarin zij aan de gebruiker worden geleverd die geheel of gedeeltelijk bestaan uit werkzame stoffen, beschermstoffen of synergisten, en die bestemd zijn voor een van de volgende toepassingen: <ul style="list-style-type: none"> - de bescherming van planten of plantaardige producten tegen alle schadelijke organismen (...); - het beïnvloeden van de levensprocessen van planten, zoals het beïnvloeden van hun groei, voor zover het niet gaat om nutritieve stoffen; - de bewaring van plantaardige producten (...); - de vernietiging van ongewenste planten of delen van planten (...); - de beperking of voorkoming van de ongewenste groei van planten (...). • Groenstrook: stuk grond met kruidachtige vegetaties tussen huizen, op bedrijventerreinen of langs vormen van infrastructuur of andere percelen met kruidachtige vegetaties, veelal benoemd in het gemeentelijk groenplan of bestemmingsplan. • Inheemse flora en fauna, soorten die van nature in een bepaald gebied binnen Nederland voorkomen. Op www.nederlandsesoorten.nl is te raadplegen welke soorten in Nederland inheems zijn en welke soorten als exoot worden bestempeld.

- **Klepelen:** maaien met behulp van roterende klepels waarmee vegetatie in tegenstelling tot maaien met messen (cyclomaaier of messenbalk) niet wordt afgesneden maar afgeslagen en gekneusd.
- **Kruidachtige vegetatie:** een vegetatie die bestaat uit grassen en kruiden met éénjarige- of meerjarige planten die slechts in zeer geringe mate verhouten, geen secundaire diktegroei vertonen en van nature voorkomen in een gebied. Zie Ecologische flora van Nederland.
- **Maaibeurt:** ledere keer dat de berm of groenstrook (gefaseerd) wordt gemaaid.
- **Maaisel:** de vegetatie die is afgemaaid in de berm of groenstrook.
- **Meststoffen:** dierlijke meststoffen, ongeacht hun bestemming, en producten die zijn bestemd om:
  - 1°: te worden toegevoegd aan grond of aan een groeimedium en die geheel of gedeeltelijk bestaan uit stoffen, organismen daaronder begrepen, of mengsels van stoffen, die als zodanig kunnen dienen om grond of een groeimedium geschikt of beter geschikt te maken als voedingsbodem voor planten;
  - 2°: te worden gebruikt als groeimedium;
  - 3°: te worden gebruikt als voedsel voor planten of delen van planten, voor zover deze producten niet reeds zijn begrepen onder 1° of 2°.
- **Natuurkwaliteit:** de mate waarin een bijdrage wordt geleverd aan het behoud van de regionale, nationale en internationale biodiversiteit op een zo natuurlijk mogelijke wijze. Een maat die uitdrukt hoe waardevol een bepaald gebied is voor de biodiversiteit, op grond van ondermeer:
  - aantal (wilde) soorten;
  - landelijke en regionale zeldzaamheid van de soorten;
  - aantal individuen of ingenomen oppervlakte van soorten;
  - indicatiewaarde van de soorten;
  - wettelijk beschermde en Rode Lijst-status van soorten.
- **Nectarindex:** een indexwaarde tussen de 1 en 5 die de potentiële nectarproductie gedurende een jaar aanduidt en die op FLORON-online automatisch wordt berekend op basis van de gemeten, lokaal aanwezige bloemen en nectarproductie van deze bloemen in veldcondities. Zie www.floron.nl/bermen.
- **Slootmaaisel:** de vegetatie die van de oever of uit de sloot is verwijderd.

De definities van de werkzaamheden aanleg, onderhoud en beheer binnen het toepassingsgebied zijn te herleiden naar de dienovereenkomstig genoemde werkzaamheden in de standaard RAW-bepalingen.

Onderhoud omvat het geheel van activiteiten dat noodzakelijk is om te bewerkstelligen dat de beoogde gebruiksfunctie en gewenste situatie blijven voldoen aan de daarvoor gestelde eisen.

Beheer omvat het (eind)verantwoordelijk zijn en zorgdragen voor het handhaven of bereiken van een vooraf vastgesteld kwaliteitsniveau van het beheerde object of de beheerde functie.

4 Context van de organisatie	
4.1 Inzicht in de organisatie en haar context	
	<p>De Kleurkeur-deelnemer moet de strategische richting (missie en visie) van de organisatie vaststellen en documenteren evenals de externe en interne belangrijke punten (issues) die daardoor van belang zijn (contextanalyse).</p> <p>Duurzaamheid en het behoud van biodiversiteit dient onderdeel zijn van de contextanalyse.</p>
4.2 Inzicht in de behoeften en verwachtingen van belanghebbenden	
	<p>De Kleurkeur-deelnemer moet vaststellen en documenteren welke belanghebbenden relevant zijn en wat de relevante eisen van deze belanghebbenden zijn.</p> <p>Als belanghebbenden gelden onder meer organisaties die zich bezighouden met het instandhouden of verbeteren van de natuurkwaliteit van inheemse flora en fauna in kruidachtige vegetaties.</p>
4.3 Het toepassingsgebied van het kwaliteitsmanagementsysteem vaststellen	
	<p>Toepassingsgebied Kleurkeur:</p> <ul style="list-style-type: none"> ecologisch beheer van bermen en groenstroken gericht op het instandhouden of verbeteren van de natuurkwaliteit van inheemse flora en fauna in de kruidachtige vegetaties. <p>OPMERKING: De bebakeningsstrook in de berm die vaker wordt gemaaid in het kader van veiligheid valt buiten het toepassingsgebied van het Kleurkeur.</p> <p>De Kleurkeur-deelnemer moet binnen zijn opdrachten alle eisen van deze beoordelingsrichtlijn toepassen indien deze van toepassing zijn binnen het vastgestelde toepassingsgebied van haar kwaliteitsmanagementsysteem.</p>
4.4 Kwaliteitsmanagementsysteem en de processen ervan	
	<p>Gedocumenteerde informatie moet worden onderhouden en bijgehouden voor alle processen binnen de organisatie van de Kleurkeur-deelnemer die nodig zijn voor het kwaliteitsmanagementsysteem.</p>

5 Leiderschap	
5.2.1 Het kwaliteitsbeleid vaststellen	
	Het kwaliteitsbeleid moet een verbintenis bevatten tot een continue verbetering van de bedrijfsvoering gericht op het instandhouden of verbeteren van de natuurkwaliteit van de inheemse flora en fauna in de kruidachtige vegetaties in bermen en groenstroken.
6 Planning	
6.2 Kwaliteitsdoelstellingen en de planning om ze te bereiken	
	De kwaliteitsdoelstellingen moeten eveneens doelstellingen bevatten op het gebied van behoud natuurkwaliteit in bermen en groenstroken (zie hiervoor 5.2.1).
7 Ondersteuning	
7.1 Middelen	
	Kleurkeur vereist de juiste middelen om de biodiversiteit te bevorderen. Deze middelen kunnen per berm of groenstrook verschillen.
7.1.2 Personeel	
	De vanuit Kleurkeur vereiste vakbekwaamheden voor de werkzaamheden binnen het toepassingsgebied van de beoordelingsrichtlijn staan vermeld in paragraaf 7.2.
7.1.3 Infrastructuur	
	De Kleurkeur-deelnemer moet er zorg voor dragen dat de gebruikte middelen de te beheren bermen en groenstroken niet blijvend kunnen verontreinigen (bijvoorbeeld door het gebruiken van biologisch afbreekbare smeermiddelen en oliën).
7.1.6 Kennis binnen de organisatie	
	OPMERKING: Het vergaren van actuele vakgerichte kennis binnen de organisatie van de Kleurkeur-deelnemer moet leiden tot het werken volgens de laatste stand van de techniek binnen het toepassingsgebied van Kleurkeur.

7.2 Competentie

Uitvoerende medewerkers van het beheer en hun direct leidinggevenden moeten bij aanvang van het werken volgens Kleurkeur met goed resultaat een cursus Kleurkeur hebben gevolgd.

Uitvoerende medewerkers moeten beschikken over het certificaat Kleurkeur basis en leidinggevenden over het certificaat Kleurkeur gevorderde. De certificaten zijn vijf jaar geldig waarbij in deze periode tenminste één verdiepende bijeenkomst op het gebied van Kleurkeur moet worden gevolgd.

Na deelname aan en succesvolle examinering van de cursussen Kleurkeur ontvangt de medewerker een certificaat/pasje. De medewerker moet bij de uitvoer van de werkzaamheden kunnen aantonen over een certificaat/pasje te beschikken.

OPMERKING:

In de cursus Kleurkeur basis worden de volgende competenties geleerd en getoetst:

- cursist kent typische flora en fauna in bermen;
- cursist kent de uitgangspunten voor ecologisch bermbeheer volgens Kleurkeur;
- cursist weet welke beheermethoden inzetbaar zijn voor ecologisch bermbeheer en waarom.

In de cursus Kleurkeur gevorderde worden de volgende competenties geleerd en getoetst:

- cursist kan in verschillende bermsituaties inschatten welk ecologisch beheer noodzakelijk is, waarom en met welke machines dit uitgevoerd dient te worden;
- cursist kent de basisprincipes van ecologische monitoring;
- cursist kan de resultaten van ecologische monitoring interpreteren en weet op basis van deze resultaten in het beheer te sturen.

Om deel te kunnen nemen aan de cursus Kleurkeur gevorderde is een certificaat Kleurkeur basis vereist.

Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden binnen het toepassingsgebied van deze beoordelingsrichtlijn geldt:

1. Alle medewerkers werken volgens/beschikken minimaal over Wet Natuurbescherming, niveau 1, ook op plaatsen waar dit in de gedragscode niet wordt gevraagd.
2. Op een mailocatie moet minimaal 1 persoon werkzaam zijn die beschikt over het certificaat van de cursus Kleurkeur basis.
3. Een groep van meer dan 5 personen moet worden aangestuurd door een leidinggevende die beschikt over het certificaat van de cursus Kleurkeur gevorderde.

Bij het opstellen van de **beheerplannen** en het verzorgen van de **opstartdag** moet een ecoloog betrokken zijn met een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie, dan wel met een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet

	<p>natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten. De ecooloog moet tevens actief zijn op het gebied van de monitoring en/of bescherming.</p> <p>De ecologen die binnen Kleurkeur actief zijn moeten één keer per jaar deelnemen aan een interactieve Kennisdag ecologisch bermbeheer.</p>
	<p>De Kleurkeur-deelnemer moet jaarlijks een opstartmoment organiseren waar alle medewerkers aanwezig zijn die binnen Kleurkeur gaan werken, inclusief eventuele onderaannemers. De ecooloog heeft op deze bijeenkomst een belangrijke rol om (lieftst in de bermen zelf) te laten zien wat, waar en waarom moet gebeuren.</p> <p>Per kalenderjaar moeten vakbekwaam personeel en overige uitvoerende medewerkers minimaal vier uur deelnemen aan kennisdeling en training over kennis op gebied van behoud biodiversiteit en kennis over inheemse flora en fauna.</p> <p>Aan deze kennisdeling en training kan voldaan worden door het bijwonen van een jaarlijks opstartmoment, maar ook door het bijwonen van een kennisbijeenkomst ecologisch bermbeheer of een toolboxmeeting over biodiversiteit.</p> <p>Aan de kennisdeling en training kan niet voldaan zijn door het bijwonen van de cursus Kleurkeur basis en/of gevorderde.</p>

8 Uitvoering

8.1 Operationele planning en beheersing

De Kleurkeur-deelnemer stemt communicatie af met de opdrachtgever inzake voorlichting aan de belanghebbenden over de wijze van werken met Kleurkeur.

8.2.2 Het vaststellen van de eisen voor producten en diensten

De Kleurkeur-deelnemer die het beheer in het bestekareaal van Kleurkeur aanneemt, moet zich ervan overtuigen dat de opdrachtgever passende voorbereidingen heeft getroffen om het beheer volgens Kleurkeur te laten uitvoeren. De voorbereidingen van de opdrachtgever moeten blijken uit de verstrekking van informatie over ten minste:

- a. de gebiedsbeschrijving, inclusief de betreffende beheerdoelen en de gewenste natuurkwaliteit (bijvoorbeeld in shape files aan te leveren), weergegeven op een schaalniveau van maximaal 500 strekkende meter berm;
- b. het gewenste monitoringssysteem;
- c. de natuurkwaliteit voordat de eerste werkzaamheden starten, weergegeven op een schaalniveau van maximaal 500 strekkende meter berm;
- d. de verspreiding en voorkomen van beschermde en andere prioritaire soorten, met exacte locaties aangeduid;

e. verspreiding en aanwezigheid het kader van de Wet Natuurbescherming zijn aangewezen als invasieve exoten (bijvoorbeeld Aziatische duizendknopen of watercrassula), met exacte locaties aangeduid.

Aanvullingen van de opdracht

In het geval dat de informatie in het kader van de verstrekte opdracht niet beschikbaar is, moet de Kleurkeur-deelnemer de in de voorgaande paragraaf genoemde informatie (a tot en met e) in de aanbestedingsfase of bij een onderhandse opdracht zelf opstellen, documenteren en inhoudelijk afstemmen met de opdrachtgever.

In het geval opdrachtgever en Kleurkeur-deelnemer beiden bovengenoemde informatie (a tot en met e) niet verstrekken of opstellen, mag de betreffende opdracht niet onder Kleurkeur worden uitgevoerd.

Vóór de aanvang van een Kleurkeur project is de Kleurkeur-deelnemer verantwoordelijk voor de uitvoering van de volgende aspecten:

- toetsing van de juistheid van de aangeleverde ecologische data, specifiek voor soorten en specifieke doelsoorten;
- afstemming i.o.m. de opdrachtgever met stakeholders over andere relevante aspecten die invloed hebben op de kwaliteit van de berm binnen de invloedssfeer van de opdrachtnemer (slootkantbeheer, grondroerders, etc.).

OPMERKING: Het is aan te raden uiterlijk een week voor de werkzaamheden een laatste check uit te voeren op de gemaakte afspraken en voorwaarden met de opdrachtgever.

8.2.3 Beoordeling van de eisen voor producten en diensten

Beheerplan

De Kleurkeur-deelnemer draagt voordat de werkzaamheden aanvangen, in afstemming met de opdrachtgever, zorg voor een door de opdrachtgever geaccordeerd beheerplan voor de looptijd van het bestek. In het beheerplan worden ten minste de volgende onderdelen opgenomen:

1. de lokaal geldende beheerdoelstellingen, weergegeven op een schaalniveau van maximaal 500 strekkende meter berm;
2. de historie van het beheer in het bestekareaal;
3. de (ecologische) uitgangssituatie, een beschrijving van de huidige bermtypen, weergegeven op een schaalniveau van maximaal 500 strekkende meter berm;
4. de te gebruiken beheermethode en materieel;
5. tijdstip van uitvoering (maand, week), met marges voor flexibiliteit;
6. afspraken met de relevante belanghebbenden die van invloed zijn op het beheer en de kwaliteit van de berm;
7. aanduiding van de fasering;
8. mate van toegestane insporing;
9. maximaal toegestane oppervlakte waar sprake mag zijn van bodembeschadiging;

10. uitzonderingen toepassing gewasbeschermingsmiddelen;
11. de minimale hoogte van de vegetatie voordat het maaien kan starten, in overleg met de opdrachtgever;
12. het inzaaien van bermen: de locaties waarop dit eventueel toegepast wordt binnen de contractperiode en de samenstelling van de gebruikte inheemse mengsels;
13. afspraken over talud- en bermherstel na schade door werkzaamheden van bijvoorbeeld grondroeders, slootkantbeheerders, door ongevallen of door andere incidenten;
14. afspraken over de door de Kleurkeur-deelnemer en/of opdrachtgever uit te voeren monitoring.

Lokale doelstellingen

In afstemming tussen opdrachtgever en Kleurkeur-deelnemer moeten relevante lokale aspecten en belangen worden opgenomen in het beheerplan, die betrekking hebben op de natuurkwaliteit van de bermen en groenstroken of het beheer ervan. De beheerdoelstelling en gewenste natuurkwaliteit worden weergegeven op een schaalniveau van maximaal 500 strekkende meter berm.

Ecologische gegevens

De Kleurkeur-deelnemer draagt zorg voor de actuele informatie over de aanwezigheid van beschermde en prioritaire soorten van het provinciale natuurbeleid.

Afstemming

In het beheerplan moeten de afspraken met de belanghebbenden zijn opgenomen.

OPMERKING: Deze afspraken kunnen betrekking hebben op locatie en tijdstip van opslag van organisch materiaal van geschoonde slootkanten en het omgaan met bestrijding van eikenprocessierups en exoten.

Beheermethode

Bij de uitvoering van maaibeheer in de berm zijn de volgende eisen van kracht:

1. Klepelen is niet toegestaan. In uitzonderingsituaties (bijvoorbeeld in het kader van veiligheid) is klepelen beperkt toegestaan mits onderbouwd met argumenten.
2. Bij iedere maaibeurt moet tussen 15% tot 30% van de oppervlakte van de vegetatie ongemaaid blijven. Deze overstaande delen vegetatie mogen binnen één aansluitende berm of groenstrook maximaal 500 meter uit elkaar liggen. Maximaal 10% van het oppervlak van de overstaande vegetatie mag direct onder bomen en struiken liggen.
3. Voorafgaande aan elke maaibeurt bepaalt een ecooloog welke delen van de vegetatie blijven overstaan. Deze worden duidelijk gemarkeerd of aangeduid in GIS.

4. Overstaande delen moeten jaarlijks rouleren door het areaal onder de opdracht.
5. Toepassing van sinusbeheer is vrijgesteld van de eis om bij elke maaibeurt 15-30% van het oppervlak van de vegetatie te laten overstaan. In plaats daarvan geldt voor sinusbeheer dat na maaien van het sinuspad maximaal 15% van het oppervlak van de vegetatie gemaaid mag zijn en dat na maaien van de binnenzijde van het sinuspad maximaal 60% van het oppervlak van de vegetatie mag zijn gemaaid.
6. Maaisel moet binnen 5 kalenderdagen na de uitvoering van het maaibeheer, beginnend op de dag van uitvoering worden afgevoerd. Dit geldt ook voor restmateriaal van slootbeheer of ander snoeiafval.
7. Per kalenderjaar mogen in elke berm maximaal twee maaibeurten worden uitgevoerd. In onderbouwde uitzonderingssituaties mag dit worden uitgebreid tot drie maaibeurten, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van overgangsbeheer in verruigde vegetaties.
8. In geval van sinusbeheer mogen per kalenderjaar in elke berm maximaal vier maaibeurten worden uitgevoerd, waarbij het maaien van een sinuspad geldt als een maaibeurt.
9. De maaivoogte dient tussen de 5 en 15 cm boven maaiveld te liggen.

OPMERKING: Tijdens regen of regenachtig weer dienen maaierwerkzaamheden niet uitgevoerd te worden. Dit voorkomt bodembeschadiging en mortaliteit onder bijvoorbeeld insecten.

OPMERKING: Een lage maaisnelheid beperkt het aantal maaislachtoffers onder zoogdieren en vogels. Daarom wordt aanbevolen om op locaties met hoge begroeiing in de berm de maaisnelheid te beperken tot 10 kilometer per uur.

OPMERKING: Een wildredder is aanwezig op alle gebruikte machines

Tijdstip van uitvoering

De Kleurkeur-deelnemer bepaalt in welke weken van, de door de opdrachtgever aangegeven periode in het jaar de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd.

De Kleurkeur-deelnemer mag in onderstaande situaties afwijken van het maaimoment in het beheersplan mits afgestemd met de opdrachtgever en met redenen omkleed:

10. indien plantensoorten eerder verschijnen dan in het beheerplan is opgenomen, dient het maaimoment naar voren te worden gehaald (aan te tonen met de natuurkalender);
11. indien plantensoorten later verschijnen dan in het beheerplan is opgenomen of indien het verschijnen van beschermde, zeldzame of prioritaire soorten daarom vraagt, dient het maaimoment verlaat te worden (aan te tonen met de natuurkalender).

OPMERKING: Opdrachtgevers kunnen aanvullende eisen stellen aan de inhoud van het beheerplan, zoals verplicht melden van bijzondere gebeurtenissen die invloed hebben op de berm. Het verdient de aanbeveling om langere termijncontracten af te sluiten van vijf jaar of langer.

Bodem

Afroven mag alleen worden toegepast in de bebakeningstrook.

In de berm moet insporing te allen tijden worden voorkomen. Indien toch insporing wordt veroorzaakt moet dit worden gemeld aan de opdrachtgever.

De wiellast van machines in Kleurkeur bermen mag maximaal 5 ton bedragen (dat betekent een maximale aslast van 10 ton).

OPMERKING: In het algemeen geldt dat de bodem optimaal kan worden bewerkt, wanneer de grondwaterstanden tenminste 60 cm –mv. bedragen (variërend van 40 cm op zware klei tot 80 cm op lichte zavel) en draagkracht voldoende is. De draagkracht kan worden ingeschat door de indringingsweerstand te meten en hiervoor kunnen grenswaarden worden bepaald.

Werkzaamheden in natte omstandigheden moeten met zorg worden uitgevoerd en de druk per cm² moet zo laag mogelijk zijn:

1. Beperk de rij-frequentie, het keren en draaien en voorzie wendakkers;
2. Gebruik lichte machines;
3. Houd rekening met de bodemeigenschappen;
4. Gebruik geen zware machines op natte terreinen;
5. Gebruik brede of dubbele banden met een laag profiel (of rupsen);
6. Werk met een aangepaste, lage bandenspanning;
7. Verdeel aandrijfkrachten over de verschillende wielen;
8. Zorg voor een betere gewichtsverdeling (plaatsing werktuigen).

OPMERKING: Maatregelen die genomen worden op de druk op de banden te verkleinen moeten niet worden gecompenseerd met een grotere machine, of rijden onder minder gunstige omstandigheden.

Gewasbeschermingsmiddelen

In bermen mogen geen chemische en biologische gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt door de Kleurkeur-deelnemer. Uitzonderingen zijn alleen mogelijk in overleg met de opdrachtgever, bijvoorbeeld voor invasieve exoten en de eikenprocessierups, indien andere vormen van bestrijding ontbreken.

De uitzondering voor de bestrijding van de eikenprocessierups geldt alleen voor locaties waar overlast wordt veroorzaakt voor mensen (bijvoorbeeld direct langs fietspaden, rustplaatsen etc.). Gebruik van XenTari en nematoden bij de bestrijding van de eikenprocessierups is alleen in uitzonderingssituaties toegestaan. Uitzonderingssituaties dienen te worden onderbouwd met argumenten.

	<p>Toepassing van gewasbeschermingsmiddelen waarvoor ontheffing nodig is of gebruik in uitzonderlijke situaties moet worden geregistreerd.</p> <p>OPMERKING: Overlast van eikenprocessierups kan effectief mechanisch worden bestreden. Het gebruik van biologische bestrijding met XenTari en nematoden kan alleen op die locaties waar de (Landelijke) beheerkaart Eikenprocessierups dit toelaat.</p> <p>Bemesting Bij het bermbeheer mag geen actieve bemesting plaatsvinden. Voor het opslaan van compost, maaisel van slootkanten en andere stikstof- en organische uitspoelende producten moeten afspraken met de opdrachtgever en stakeholders in het beheerplan worden beschreven. Registratie hiervan vindt plaats in het projectdossier.</p> <p>Slootmaaisel en bagger Slootmaaisel moet direct op de kant worden afgezet en binnen 5 kalenderdagen na het slootschonen worden afgevoerd. Het is niet toegestaan om bagger af te zetten of op te slaan in bermen. Bagger uit aan de berm grenzende watergangen wordt direct afgevoerd en waar nodig volgens de geldende regels gesaneerd. Registratie hiervan vindt plaats in het projectdossier.</p> <p>Inzaaien van bermen Het inzaaien van bermen wordt zoveel mogelijk voorkomen en in alle gevallen vooraf afgestemd met de opdrachtgever, dan wel vooraf in het beheerplan opgenomen. Inzaaien mag alleen met plantensoorten van inheemse oorsprong, met zadenmengsels die niet zijn behandeld met gewasbeschermingsmiddelen tijdens de teelt en distributie van de zaden. Over taludherstel worden afspraken tussen opdrachtgever en Kleurkeur-deelnemer opgenomen in het beheerplan.</p>
	<p>Monitoring Om de effecten van de genomen uitvoeringsmaatregelen op flora en fauna te beoordelen, moet ecologische monitoring worden uitgevoerd.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De monitoring mag niet worden uitgevoerd binnen een termijn van 2 weken na het maaien. 2. Per eenheid strekkende berm moet minimaal één meetpunt zijn opgenomen om te monitoren waarbij de monitoring wordt uitgevoerd: <ul style="list-style-type: none"> - bij rijkswegen en provinciale wegen per 5 kilometer; - bij verbindingswegen en overige wegen per 2 kilometer; - bij dijken en kanalen per 5 kilometer. 3. Bij aanvang van het werk wordt de nulsituatie bepaald en worden alle meetpunten in het areaal gemeten, Daarna wordt jaarlijks op minimaal een derde van het aantal meetpunten monitoring uitgevoerd, waarbij het totale oppervlak binnen de opdracht elke drie jaar wordt gemonitord.

4. De monitoring wordt uitgevoerd door een ecologisch deskundige. Een ecologisch deskundige is in dit geval een persoon die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Een ecologisch deskundige voldoet tenminste aan een of meer van deze punten:
  1. heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
  2. heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
  3. is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
  4. zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;
  5. zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming.

Bestaande, reeds in gebruik zijnde en geaccepteerde monitoringsmethoden die binnen een project of door een opdrachtgever minimaal drie jaar worden gebruikt om de ontwikkeling in bermen te volgen kunnen worden gebruikt om de ontwikkeling van de vegetatie in Kleurkeur bermen te volgen. De binnen Kleurkeur geaccepteerde methoden zijn de nectarindex, de beoordelingssystematiek bermbeheer van Rijkswaterstaat (ook bekend als het meetnet bermflora) en de meetnetten die onderdeel uitmaken van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). Wanneer een opdrachtgever nog geen monitoringsmethode gebruikt (eigen methode of één van de bovengenoemde geaccepteerde methoden) voor het volgen van de ecologische effecten van het bermbeheer, is de methode nectarindex verplicht.

Voor monitoring middels de nectarindex en de beoordelingssystematiek bermbeheer van Rijkswaterstaat geldt dat:

1. de monitoring vanaf de start van de werkzaamheden onder Kleurkeur wordt uitgevoerd in de periode 1 mei – 15 juli,
2. de monitoring die ter voorbereiding in de aanbestedingsfase wordt uitgevoerd mag ook buiten de periode 1 mei – 15 juli worden uitgevoerd;
3. alle monitoringsrondes in opvolgende jaren twee weken voor of na dezelfde datum van het vorige jaar worden herhaald. Afwijkingen moeten worden onderbouwd.

Voor locaties met bijzondere flora en/of fauna die om een aanvullende specifieke monitoring van specifieke soortgroepen vragen, bijvoorbeeld om de ontwikkeling vast te stellen van vlinders, bijen, vogels of reptielen, bepaalt de Kleurkeur-deelnemer in overleg met de opdrachtgever de methode van monitoring die hiervoor moet worden uitgevoerd. Dit wordt opgenomen in het beheerplan.

9 Evaluatie van de prestaties	
9.1 Monitoren, meten, analyseren en evalueren	
	<p>Evalueren Opdrachtgever en Kleurkeur-deelnemer evalueren jaarlijks het gevoerde beheer, waarbij de resultaten van de ecologische monitoring gebruikt worden. Bij de evaluatie is een ecooloog aanwezig. Op basis van deze jaarlijkse evaluatie wordt waar nodig het beheerplan bijgesteld.</p>
9.2 Interne audit	
	Kleurkeur moet onderdeel zijn van de interne audit met jaarlijks een interne audit van minimaal één project.
9.3 Directiebeoordeling	
	Kleurkeur moet onderdeel zijn van de input en de output van de directiebeoordeling.
10 Verbetering	
	Verbeterpunten uit het werken met de Kleurkeur 2021 deelt de Kleurkeur-deelnemer met Stichting Groenkeur, zodat deze in de evaluatie van Kleurkeur kunnen worden meegenomen.